

Postava, veljavna za Kranjsko,^{*)}

kako naj se vravná napravljjanje, zderževanje in obiskovanje javnih ljudskih šol.

I. oddelek.

Kako se napravljajo in zderžujejo javne ljudske šole.

§. 1. Javna ljudska šola se mora povsod napraviti tam, kjer biva v vasi ali v več vaséh, selih ali posameznih hišah eno uro na okoli, po petletnem poprečnem računu več ko 40 otrok, ki morajo čez pol milje dalje hoditi v šolo (§. 59. derž. postave 14. maja 1869).

§. 2. Ako so v tej daljavi krajne razmere take, da občasno ali stanovitno prihod do šole močno opovirajo ali obtežujejo, naj se izpostavi podučitelj tiste šole vsaj v bolj neugodnem letnem času na primerno postajo, ali v najskrajnejšem slučaju naj hodi vsak teden dvakrat tje podučevat. — Ta ekspozitura ali izpostavljena štabija je obstojni del tiste šole, kjer je dotični podučitelj vmeščen.

§. 3. Kakor hitro pa tisti, kateri napravlja in zderžuje tako šolo, zmore to napravo, naj se napravi mesto te ekspoziture ali izpostavljene šole samostojna šola.

§. 4. Kolikor je mogoče, je treba tudi na to gledati, da se v ljudnatih krajih namešane šole po spolu ločijo in se napravijo posebne dekliške šole. To se pa mora povsod tam narediti, kjer je več kakor šest učiteljev postavno (§. 11. derž. post. 14. maja 1869. leta) potreba vnesti.

§. 5. V vsakem šolskem okraji naj se napravi najmanj ena meščanska šola.

§. 6. Šolske oblasti naj čuvajo nad tem, da se napravijo potrebne ljudske šole brez nepotrebnega odloga (§§. 1, 5, 12) tam, kjer jih še ni, vendar z ozirom na zmožnost tistih, ki za šolo skladajo, in da se uterdijo vsi pogoji njih terdnega in vspešnega obstanka.

§. 7. Vse okoliščine, ki so merodajne pri napravi in vredb. šol, naj določi komisija s privzetjem vseh vdeležencev, in ako je treba, tudi s posebnim ogledom; komisijski protokol je podlaga daljnih razsodbe.

§. 8. Nikdar se ne sme privoliti, da bi se ljudske šole množile na škodo namenu ugodne vredbe in vspešnega nadaljevanja (§§. 1, 5, 12) potrebnih šol.

^{*)} „Tov.“ prinaša šolsko postavo, kakor je obetal. To pa storimo ravno sedaj, ko ni dobiti postave pri knjigoteržcih, in se bode berž ko ne v tem, kar se tiče šolnine, nekaj predrugacila.

§. 9. Vsaka javna šola ima svoj šolski kraj, h kateremu spadajo všolane vasi, deli od vasi ali hiše. Za meje šolskih krajev naj se jemljejo občinski (soseskini), oziroma podobčinski kraji, ako ne kaže šolskega obiskovanja zljajšati s tem, da se všolajo posamezni občinski deli v šolo sosedne občine.

§. 10. Všolanje ima ta namen, da se vsi otroci, ki stanujejo v šolskem kraju, in so dolžni v šolo hoditi, morejo v šolo sprejeti in se podučevanja pravilno vdeleževati.

§. 11. Otroci, ki stanujejo zunaj šolskega kraja, se le v šolo jemljejo, ako zavoljo tega šola ni prenapolnjena. Ravno to velja za tiste otroke, ki še niso spolnili 6. leta, katerim pa je vendar krajna šolska oblast privolila, da smejo v šolo hoditi.

§. 12. Šola, ktera je bila že pet let prisiljena, večje število svojih letnih stopinj ali razredov ločiti v vstrične razrede, se ima po preteku tega časa ločiti v dve šoli.

§. 13. Določbe o kakovosti šolskih poslopij in njenih delov, kakor tudi o potrebni šolski opravi ustanovlja minister za bogočastje in uk dogovorno z deželno šolsko oblastjo z ukazom. Tako isto se uravnava način, kako naj tehnični organi političskih uradov ali deželnega zastopa sodelujejo, kedar odobrujejo in izpeljujejo stavbine črteže, kedar oskerbujejo šolsko opravo, kedar nadzorujejo, ali so poslopja in njih oprava v takem stanu, da namenu vstrežajo.

§. 14. Krajna šolska oblast — in oziroma na meščanske šole — okrajna šolska oblast določuje, koliko se sme potrošiti za kurjavo, svečavo in snaženje šolskih sob (izb), ter za vsako šolo po prostoru, kubičnem obsegu in legi ustanovi najmanjši znesek tako, da se manj ne sme potrošiti.

§. 15. Za podučevanje dečkov, bodi si da so v posebnih razredih ali združeni z dekleti, smejo se ženske jemati le za prva štiri leta.

§. 16. Obstoječa javna šola se sme z dovoljenjem deželne šolske oblasti le takrat odpraviti, kedar ne spada med potrebne šole. (§§. 1, 5, 12.)

II. oddelek.

O obiskovanji javnih ljudskih šol.

§. 17. Dolžnost v šolo hoditi se začenja po navadi po spolnjenem 6. letu in traja po navadi do spolnjenega 12., v mestih in tergih s trin- in štirirazrednimi šolami pa do spolnjenega 14. leta.

Oziroma na posebne krajne okolščine, na podnebje more tudi okrajna šolska oblast izjemno dovoliti, da se začenja dolžnost v šolo hoditi še le s spolnjenim 7. ali 8. letom. Ravno tako lahko dovoli okrajna šolska oblast

odpust iz šole v mestih in tergih tistim otrokom, ki so spolnili 12. leto in se predmetov ljudske šole dobro naučili.

§. 18. Neposrednje pred začetkom šolskega leta naj krajna šolska oblast zapiše vse otroke šolskega kraja brez razločka verske spoznave in domovinske pravice, kateri so v taki starosti, da so dolžni v šolo hoditi.

Kdor otroka zapisovanju prikrije ali zastran njega kaj neresničnega pové, se kaznuje z 1 do 20 gld., ali če ne more plačati, z zaporom od 1 do 4 dni.

§. 19. Otroci, kateri zavoljo duševne ali telesne bolehnosti ne morejo v javno šolo hoditi, in se podučujejo ali doma ali v zasebnih zavodih, ali so že na kakošni viši šoli, naj se zapišejo v posebni zapisnik, kateri se predloži nemudoma okrajni šolski oblasti.

§. 20. Ravno to velja od otrok, kateri delajo po fabrikah, pri obert-nijstvu, v rudnikih, pri rezanji šote in se podučujejo v kaki fabriški šoli.

§. 21. Okrajna šolska oblast ima pravico od takih okolščin, ktere otroke omenjene v §§. 19. in 20. oprosté obiskovanja javne ljudske šole, tirjati daljnih izkazov.

§. 22. Ako niso otroci, zastran katerih vzroka za oproščenje ni (§§. 19. in 20.), v prvih štirinajstih dneh šolskega leta v javno šolo sprejeti, naj krajna šolska oblast stariše ali njih namestnike opominja na njihovo dolžnost. Ako ne pošljejo potem v treh dneh otroka v javno ljudsko šolo, zapadejo kazni od 1 do 5 gld., ako pa ne morejo plačati, naj se to spremeni v zapor največ do 24 ur.

§. 23. Ako krajna šolska oblast zvé, da se je otrok, ki je dolžan v šolo hoditi, med šolskim letom iz domačega v drug šolski kraj preselil, naj to naznani dotični krajni šolski oblasti. Ako pa zvé, da se je tak otrok preselil iz drugega v domač šolski kraj, naj ga potem zapiše v zapisnik med šolske otroke in naj se ravna po §§. 19. in 21. pričujoče postave.

§. 24. Krajna šolska oblast pregleda vsakega pol meseca zapisnik zamud, kterege ima šolsko vodstvo predlagati, in ravna po okolščinah zoper stariše ali njihove namestnike. Ravna se pa tukaj ravno tako, kakor pri otroku, ki je dolžan v šolo hoditi, ter ni postavno oproščen, pa se je bilo vendar čisto opustilo, takega otroka poslati v javno ljudsko šolo (§. 22.). Šolske zamude, ako niso dostojno opravičene, so enake tem, ki niso nikakor pripuščene.

§. 25. Kazen se nalaga do 10 gld., ali do dveh dni zavora, ako so stariši to storili iz dobičkarije.

Ravno tako se kazni povekša, ako stariši in njih namestniki po-navljuje iz kaznilne zanikernosti otrok ne pošiljajo v šolo (§§. 22., 24.). V takem primerljivi sme se kazni nalagati do 20 gld., ali do štirih dni zavora. Ako taki stariši dobivajo podpore iz ubožne blagajnice ali iz

kakega drugega dobredelnega zavoda, se more naravnati, da se jim to pri dotični gosposki za nekaj časa ali deloma utegne.

§. 26. Lastniki fabrik, obertov, rudnikov, šotorezov, kateri ne pri-ganjajo otrok pri njih delajočih k rednemu šolskemu obiskovanju, pri-dejo v kazen napovedano v §§. 22., 24. in 25.; v takem slučaju se tudi po okolščinah more kazni trikrat povekšati.

§. 27. Otroci, ki so dolžni v šolo hoditi, se zbrišejo še le takrat iz zapisnika, ako s spričalom javne šole dokažejo (§. 21. derž. postave 14. maja 1869 in §. 17. te postave), da so si pridobili najpotrebnejših vednosti.

§. 28. Prinašati omenjenega spričala ni treba otrokom, kateri so v tem času na kakošni viši šoli, in kateri so po duhu in telesu za-nesljivo taki, da ne morejo doseči namena ljudske šole.

§. 29. Stariši ali njihovi namestniki, kateri razen teh dveh primer-ljejev (§. 28.) otroke iz šole jemljejo, preden dobé spričalo, zapadejo ravno takim svarilom in kaznim, kakor so napovedane za zanikerno šol-sko obiskovanje.

Ravno tisto velja lastnikom fabrik, obertnij, rudnikov in šotorezov i. dr., kateri odvrčajo pri njih delajoče otroke od obiskovanja šol.

§. 30. Kazni, omenjene v §§. 18., 22., 24., 26. in 29., nalaga v prvi stopinji okrajna šolska oblast. Ravna se tukaj po pravilih, ktera uravnujejo preiskavo in razsojo pri prestopkih, za ktere se v splošnem kazenskem zakoniku ni gledalo.

§. 31. Pritožbe zoper razsodbe o tej reči, da namreč otroci niso začeli v šolo hoditi, ali da so jo slabo obiskovali, ali da so pred časom izostali, nimajo odločilne moči, ako ne merijo zoper kaznilne sklepe.

§. 32. Zoper stariše, ki so bili že večkrat kaznovani, pa vendar terdovratno ne spolnujejo svojih dolžnosti, kar se tiče šolskega obisko-vanja njihovih otrok, ravna se tukaj po §§. 176. in 177. sploš. derž. zak.

Lastnikom fabrik i. dr. se more, ko prvičrat ponové prestop, pravica odreči, da za šolo ugodne otroke jemljejo v svoje naprave.

III. oddelek.

Od stroškov za ljudske šole in pripomočkov k temu.

§. 33. Šolski patronat (patronstvo), kateri je samo v postavi uter-jen, naj z vsemi pravicami in dolžnostmi, ki se ž njim sklepajo, odpade; samo tisti šolski patronati, ki se opirajo na druga imena, ostanejo v veljavi.

Dolžnost, ktero so imele poprejšnje gruntne gosposke kot take po ministerskem ukazu od 15. decembra 1848. leta, derž. zak. štev. 28., da so morale preskerbovati derva za kurjavo na ljudskih šolah, se tudi izrekuje za odpravljeno, kolikor je bila ta dolžnost samo v postavi uterjena.

Meščanske šole napravljati in zderževati (§. 5) je skupna dolžnost vsacega šolskega okraja, napravljati in zderževati druge potrebne ljudske šole (§§. 1. in 12.) pa dolžnost šolske občine (šolskega okraja §. 9.), ki mora tedaj skrbeti za vse stvarne potrebe in za učiteljske plače.

§. 34. Da se dela, ki iz tega pridejo, oskerbé, pomnoži se okrajna — oziroma krajna šolska oblast v tistih šolskih okrajih, kateri obsegajo več občin ali podobčin, in sicer prva (okrajna) za 8, poslednja za 2 moža, ki imajo razsodilni glas; voli jih pa predstojništvo pripadajočih občin ali podobčin iz volilcev za srenjske volitve opravičenih z nadpolovično večino glasov na šest let; delo opravljajo brezplačno.

§. 35. Ako je pa šolski okraj iz ene same občine ali podobčine, opravlja opravila v §. 33. imenovana enako drugim srenjskim opravičnim, srenjski zastop in njegovi izvrševalni uradniki.

§. 36. Kolikor postava ali pogodba razen šolske občine tudi druge osebe ali druge skupščine zavezuje, da plačujejo ali pripomagajo za stvarne potrebe ali za učiteljsko plačo na kaki ljudski šoli, naj tudi za naprej vse ostane, kakor je bilo. Ravno to velja od ustanov in zakladov.

§. 37. V blagajnico šolskega okraja oziroma šolske občine se stekajo vsakršna darila in volila za šolske namene in dajatve, ktere se opirajo na ktero ustanovo ali na ktero privatno-pravno ime tako, da se kolikor je mogoče, varuje morebitni posebni namen, potem šolnina in drugi posebni prihodki za šolske namene.

§. 38. Z ozirom na to, koliko se ima šolskega denarja plačevati, razdeli deželna šolska oblast po nasvetu okrajne šolske oblasti šole po občinah, v kateri so, v 4 razrede, in šolski denar se potem na 30, 20, 15 in 10 kraje. na mesec postavi za vsakega šolo obiskajočega otroka.

§. 39. Občinsko predstojništvo vsaki mesec pobira šolski denar brez učiteljevega vdeleževanja; ta odrajuje denar konec vsacega meseca blagajnici šolskega okraja, oziroma šolske občine, ter ga redoma deva v račun. Dolg na šolskem denarji se iztirjuje tako, kakor je predpisano za pobiranje zaostalih občinskih nakladov.

§. 40. Šolska oblast more šolo obiskajoče otroke revnih starišev ne gledé na njih napredovanje ali od vsega ali od nekaj šolskega denarja oprostiti, in starišem, ki ob enem več kakor za tri otroke, ki v javno šolo hodijo, šolski denar plačujejo, kaj prijenjati.

Odpadek, ki nastane iz tega, naj se nadomesti iz občinskih pomočkov šolskega kraja, če ni na dotični šoli ustanov, iz katerih se šolnina opravlja popolnoma ali deloma.

§. 41. Občinski zastop šolskega kraja lahko prevzame za vse šolske otroke ali ves šolski denar ali le neki znesek na občinsko blagajnico.

Isto tako mu je dovoljeno, da šolski denar (šolnino) dá posamezno pobirati, da pa v denarnico šolskega okraja oziroma šolske občine odraj-

tuje poprečni znesek, kateri se najde po vesoljnem znesku preteklih treh let; (§§. 39., 40.) številka tega poprečnega zneska se mora vsaka tri leta vnovič ustanoviti.

§. 42. Razen šolskega denarja se ne sme pobirati ne sprejemščina, niti ne kako drugo plačevanje za podučevanje v zapovedanih naukih, za porabo za šolo odmenjene oprave, učilnih pripomočkov ali podučevalnih potrebščin, za kurjavo, svečavo ali snaženje šolskih prostorov in dr. — Šolske knjige in druge učilne pripomočke naj pa otrokom kupujejo stariši ali njihovi namestniki, in ako je revščina očitna, pa šolska občina.

§. 43. Ako šolski otroci, ki so bili ali popolnoma ali le nekoliko šolnine oproščeni (§. 40.), ali pa katerim se je kupilo potrebnih učilnih pripomočkov ali podučevalnih potrebščin (§. 42.), nimajo v šolskem okraju domovinske pravice, sme občina šolskega kraja tirjati, da jej te stroške poverne občina domovinskega kraja.

§. 44. Med potrebne izdajke šolskega okraja šteje se tudi:

- a) Zaloga za okrajno učiteljsko knjižnico, za ktero se more tudi od učiteljev po pol odstotka od letne plače pobirati;
- b) stroški za okrajne učiteljske shode, obsegajoči tudi odškodnine udom za potovanje;
- c) odškodnine za potovanje in dnine poslancem okrajnih shodov v deželne shode.

§. 45. Ako se naprej vidi, da šolski prihodki (§§. 36., 37.) ne zadostujejo; da bi se mogli z njimi preudarjeni stroški šolskega kraja ali šolske občine izplačati, naj se za toliko, kolikor primanjkuje, naklad razpiše, kateri se v mestih z lastno srenjsko postavo ravno tako kakor drugi občinski nakladi, zunaj takih mest pa ob enem s priklado za deželne potrebe pri nesprednjih davkih pobira.

§. 46. Ako bi nakladi za namene ljudskih šol (§. 45.) morali toliko biti, da bi presegali 10 procentov od rednega zneska naravnih davkov, naj se to, kar se več potrebuje, založi iz normalnega šolskega zaklada, in ako bi njegovi prihodki ne zadostovali, iz deželnih pomočkov.

Proračuni šolskih občin oziroma šolskih okrajev naj se v pravem času predlagajo deželnemu odboru po deželnem šolskem svetu.

Prehodne določbe.

§. 47. Šole za silo, ki so, naj se berž ko je mogoče, vredijo kakor druge javne ljudske šole.

§. 48. Kakor hitro ta postava dobi veljavo, naj pregledajo okrajne šolske oblasti dosihdobno razdelitev šolskih krajev.

§. 49. Eno leto po tem, ko dobi ta postava veljavo, naj bodo vsolane vse vasi, vasni deli, posamezne hiše in naselitve.

Konečne določbe.

§. 50. Pričujoča postava zadobi veljavo tisto šolsko leto, ki pride po tem, ko je bila razglašena.

§. 51. Ko ta postava veljavo dobi, pridejo ob veljavo vse dosedanje postave in ukazi, kolikor so v nasprotji s pričujočo postavo ali pa po njej nadomeščeni.

§. 52. Ministru za uk in bogočastje se naroča to postavo zveršiti.

V Beču, 29. aprila 1873.

Franz Jožef l. r.

Stremayr l. r.

Postava

za uravnavo pravnih razmerij učiteljev na javnih ljudskih šolah vojvodine Kranjske.

S privolitvijo deželnega zbora Mojega vojvodstva Kranjskega ukazujem, kakor sledi:

I. oddelek.

O postavljanji učiteljev.

§. 1. Vsako izpraznjeno učiteljsko službo na javni ljudski šoli naznani krajna šolska oblast precej okrajni šolski oblasti, ktera razpiše službo.

§. 2. V razpisu službe naj se zraven verste in službenega kraja za vsako razpisano službo naznani njena najnižja letna plača in določba, kako se ta priboljšuje, kakor tudi priloge, ki naj se prinesejo in prosilcem naj se naroči, da svoje prošnje oddajo pri dotični krajni šolski oblasti.

§. 3. Službe se razpisujejo v uradnem deželnem listu in v enem ali v več drugih zlasti strokovnih javnih listih, kakor okrajna šolska oblast po svojem previdenji to določi.

§. 4. Čas za vložbo prošenj naj se določi najmanj na šest tednov. Prošnje tistih učiteljev, ki so že v službi, naj se izročajo po predstavljeni okrajni šolski oblasti, katera naj jim koj dostavlja svoje mnenje.

§. 5. Krajna šolska oblast nabira prošnje in v štirih tednih predlaga, komu naj se odda izpraznjena služba.

§. 6. Kjer pri kaki šoli pravice, postavljati učitelja s kakim še veljavnim šolskim patronstvom združene — ni, ima pravico postavljati (imenovati) učitelja šolska občina in glede na meščanske šole pa šolski okraj, in storé to tisti, kterim je oskerbovati gospodarske zadeve ljudskih